

Sarı Saltuk-Blagay Alperenler Tekkesi'nden Hareketle Tekke-İnsan-İnanç İlişkisi
The Relation Of Lodge-Human-Belief Through The Sarı Saltuk-Blagaj Alperenler Tekija

Asuman Şenel

Doktor Öğretim Üyesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi
İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı
Assistant Professor, University of Afyon Kocatepe Faculty of Islamic Sciences
Department of Islamic History and Arts.

Afyonkarahisar, Turkey

asenel@aku.edu.tr

ORCID [orcid.org/ 0000 0002 2516 8008](https://orcid.org/0000-0002-2516-8008)

Osman Emir Şenel

Öğretim Görevlisi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksek Okulu
Instructor, Kirsehir Ahi Evran University, School of Foreign Languages
Kirsehir, Turkey

emir.senel@ahievran.edu.tr

ORCID [orcid.org/ 0000 0002 2217 850x](https://orcid.org/0000-0002-2217-850x)

Article Information/Makale Bilgisi

Article Types/Makale Türü: Research Article / Araştırma Makalesi

Received / Geliş Tarihi: 19 August / Ağustos 2020

Accepted / Kabul Tarihi: 10 September / Eylül 2020

Pub Date Season / Yayın Sezonu: December / Aralık

Volume / Cilt: 3

Issue / Sayı: 2

Pages / Sayfa: 120-136

Plagiarism/ İntihal: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software. / Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Copyright © Published by Afyon Kocatepe Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi / Afyon Kocatepe University, Faculty of Islamic Sciences, Afyon, 03100 Turkey. All rights reserved.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/akid>

Sarı Saltuk-Blagaj Alperenler Tekkesi'nden Hareketle Tekke-İnsan-İnanç İlişkisi¹

Öz

Sarı Saltuk, efsanevi kişiliğiyle bir halk kahramanı, bir Hak dostudur. Uçsuz bucaksız coğrafyalarda, gönüllere ulaşan yollarda yürümüş bir Alp-Erendir. Mostar'da bulunan Blagaj Alperenler Tekkesi de onun destân karakterine çok yakışan yolculuk menzillerinden biridir. İnsanların bir araya gelmesi, bir arada ibadet, dua, zikir yapabilmesi için kurulan tekkeler, doğası gereği her zaman insanlar için bir cazibe merkezi olmuştur. Kurucusu olan ya da içerisinde medfun bulunan zatlara duyulan hürmet ve muhabbet tekkeler etrafında gelişen inanç anlayışlarını günümüzde de beslemeye devam etmektedir. İnsanoğlunun inanmaya ihtiyacı vardır. Yaşadığı dünyanın devasa problemleriyle baş edebilmek için kendi gücünden daha büyük bir güce, Yaratanın sonsuz, sınırsız gücüne ihtiyacı vardır. Bu gücü en yoğun biçimde hissettiği mekanlar da tarih boyunca tekkeler olmuştur. İnsan-inanç ilişkisi günümüzde de tekkeler etrafında gelişimini sürdürmeye devam etmektedir.

Çalışma; Sarı Saltuk ve Blagaj Tekkesi'ni tanıtmayı, buradan hareketle tekkeler etrafında gelişen inanç algısını fark etmeyi, tekke-insan-inanç ilişkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada literatür taranmış, Blagaj Tekkesi'nde alan incelemesi yapılmış, kaynak kişilerle görüşülmüş, bulgular değerlendirilerek tekke-insan-inanç ilişkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kavramlar: Sarı Saltuk, Blagaj, Tekke, İnsan, İnanç, Umut.

The Relation Of Lodge-Human-Belief Through The Sari Saltuk-Blagaj Alperenler Tekija

Abstract

Sarı Saltuk is a folk hero with his legendary personality, a friend of God. He is a combatant who has stepped on endless geographies, on the paths that reach hearts. The Blagaj Alperenler Dervish Lodge in Mostar is one of the travel ranges that suits his legendary character very well. Dervish lodges, which were established for people to come together, worship, pray and chant together, have always been a center of attraction for people due to their nature. Respect and affection for the founders or those who are buried in the lodges continue to feed the understanding of belief developed around dervish lodges. People need to believe. In order to cope with the gigantic problems of the world in which they live, people need a power greater than their own, the infinite, unlimited power of the Creator. The places where this power has been felt most intensely have been lodges throughout history. The human-belief relationship continues to flourish around dervish lodges today.

The study aims to introduce Sarı Saltuk and Blagaj Dervish Lodge, to recognize the perception of belief that develops around the lodges and to examine the relationship between lodge and human. In the study, the literature has been scanned, a field study has been made in the Blagaj

---

¹ Bu makale, 9-13 Ekim 2018 tarihinde Türkistan/Kazakistan'da yapılan Uluslararası Avrasya Göç Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulan ve Tam Metin Bildiri Kitabında sayfa 376-393'te yayımlanan "Sarı Saltuk ve Blagaj Tekkesi" adlı tebliğin içeriği geliştirilerek ve kısmen değiştirilerek üretilmiş halidir.

This article has been developed by enhancing and partly changing of the report entitled as Sarı Saltuk and Blagaj Tekija which has been represented verbally at the International Eurasia Migration Conference in Turkestan/Kazakhstan and published on the full text book of the conference on pages 376 to 393.

Dervish Lodge, the source people have been interviewed and the relationship between the lodge and human-belief has been tried to be revealed by evaluating the findings.

Keywords: Sari Saltuk, Blagay, Dervish Lodge, Human, Faith, Hope.

GİRİŞ

İnsanoğlu tarih boyunca arayış içinde olmuş, bunun için yollara düşmüştür. Yol ve insan ilişkisi, “Göç” olgusu, insanoğlunun kaderinde Hz. Âdem'den beri vardır. Göçle, kaybettiğini ya da bulmayı umduğunu arar insanoğlu. Vahiyle, ilahi bir işaretle hareket eden peygamberlerin hayatlarında da göçler vardır; “Allah dostları” kabul edilen zatların hayatlarında da... Kültür yollarla, yolculuklarla yoğrulmuş, inanç yollarla yayılmıştır. İnsanoğlu tarihi boyunca aramıştır; inancı, bilgiyi, dostluğu, aşkı...

Asıl adı Şerif Hızır olan Sarı Saltuk'un menkıbevi hayatı da yollarda geçmiştir. “Anadolu, Rumeli, Kaf Dağı, Habeşistan, Hindistan, Türkistan, Rumeli, Sırbistan, Frengistan, Müşrik Diyarı, Mağrip Diyarı” Topkapı Sarayı Saltuk-Nâme nüshasında yer alan, Sarı Saltuk'un yolculuk güzergâhındaki yerlerden bazılarıdır.²

Sarı Saltuk'un yaşarken yürüdüğü yollar ve yaydığı inanç gibi ölümünden sonra da farklı diyarlarda, farklı mekânlarda makam ve türbeleri görülür. Sarı Saltuk'un Babadağı Tekkesi (Dobruca), Kaligra Tekkesi (Varna), Baba Saltuk Tekkesi (Kırım), Eski Baba Tekkesi (Edirne-Babaeski), Sarı Selçuk Tekkesi (Kütahya) gibi tekkeleri yanında Anadolu'dan Balkanlara, Kırım'a uzanan geniş bir coğrafyada tekke, türbe ve makamları vardır.³

Mostar'da bulunan Blagay Alperenler Tekkesi de Balkanlarda Sarı Saltuk tarafından kurulduğuna inanılan önemli tekkelerden biridir. İçinde Sarı Saltuk'a ait olduğu düşünülen bir türbenin de yer aldığı tekke günümüzde de ziyaretçi akınına uğramaktadır.

Yeni coğrafyalarda yeni başlangıçlar; aynı zamanda yeni mekânlar, yeni arkadaşlıklar, dostluklar anlamına da gelir. Dolayısıyla dünya coğrafyasının muhtelif bölgelerinde karşılaşılan Sarı Saltuk tekkelerinin her biri bulunduğu coğrafyada mekân, rehber, kılavuz, yol arkadaşı ihtiyacına da cevap vermeyi amaçlamış olmalıdır. Sadece Sarı Saltuk değil; Ahmed Yesevî'den Mevlânâ'ya, Hacı Bektaş-ı Velî'den Yunus Emre'ye isimleri etrafında tekkeler oluşan zatların, tekkeleri etrafında da dua, zikir halkaları oluşmuştur. Tekke- insan-inanç ilişkisi bu bağlamda günümüzde de sürüp gitmektedir.

1. SARI SALTUK KİMDİR?

Asıl adı Şerif Hızır veya Muhammed Buhârî'dir.⁴ Evliya Çelebi *Seyahatname*'de;

“Bu hakirin ecdadı Türk-i Türkân Hoca Ahmed Yesevî Hazretlerinin halifesidir kim ism-i şerifleri Muhammed Buhârî'dir kim hasîb ü nesîb ırk-ı tâhirdendir. Lâkin Pîr-i Türkân Hoca Ahmed

² Kemal Yüce, *Saltuk-nâme'de Tarihi, Dini ve Efsanevi Unsurlar* (Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1987), 335-376.

³ Ahmet Yaşar Ocak, *Sarı Saltuk Popüler İslam'ın Balkanlardaki Destani Öncüsü (XIII. Yüzyıl)* (Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 2011) 91-106.

⁴ Aslı Büyükokutan Töret, “Manisa'daki Sarı Saltuk Türbesi Etrafındaki İnanış ve Uygulamalar”, *Balkanlara Gidişinin 750. Yılında Uluslararası Sarı Saltuk Gazi Sempozyumu* (06-10 Kasım 2013 Köstence- Romanya Bildiriler, Edirne: Trakya Üniversitesi Yayınları:156, Balkan Araştırma Enstitüsü Yayını:4, 2014). 59.

Yesevî Hazretleri, Hacı Bektaş-ı Velî-i Horasânî Hazretlerin irşâd edüp Rûm'a, Selçûkiyân'a gönderdikte, hikmet-i Hüddâ Rûm'a Osmancık asrında gelüp Orhan Gazi'yle gaza edüp yeniçeri askerin tertip eyledi. Bâ'dehu ceddimiz pîrân-ı Türkistan Hoca Ahmed Yesevî ibn Muhammed Hanefi, Hacı Bektaş-ı Velî'ye imdad için Muhammed Buhârî'ye, yedi yüz âdem Horasan erenlerinden verüp "Var imdi Saltık Muhammed'im Bektaş'ım, seni Rûm'a gönderüp Leh diyarında dalâlet-âyin olan Sarı Saltık'ın suretine girüp ol mel'unu ve Dobruca'da bir ejder böceği bu tahta kılıç ile katl idüp Makdonya ve Dobruca ve yedi krallık yerde nâm u nişân sahibi ol" deyü Muhammed Saltık-ı Buhârî'yi Hacı Bektaş'a gönderüp ol dahi Saltık Muhammed Buhârî'yi Rûm'a gönderüp Dobruca kâfiristanında yetmiş nefer âşıklarıyla seyahat edüp Keliğra mağaralarında ejderi katl edüp kırk bin kâfir ve Dobruca kralı Pravadi Kal'asında îmâna geldiler."⁵ der.

Sarı Saltuk'un Rumeli'ye geçişi hakkında farklı rivayetler vardır. Vilâyetnâme-i Hacı Bektaş-ı Velî'de Sarı Saltık adlı çobanın Hacı Bektaş-ı Velî'den himmet aldığı, böylece gönül gözünün açılarak velâyet mertebesine ulaştığı bunun üzerine Hacı Bektaş-ı Velî'nin ona "Saltık, seni Rûm ülkesine (Rumeli) saldık." dediği anlatılır.⁶

Anadolu Selçuklularının son zamanlarında bir yandan Moğol baskıları bir yandan II. Gıyaseddin Keyhüsrev'den sonra oğulları II. İzzettin Keykâvus, IV. Rükneddin Kılıçarslan ve II. Alâaddin Keykubad arasındaki taht mücadeleleri devleti iyice zayıflatmıştır. Sonuçta II. İzzettin Keykâvus, Bizans imparatorunun yardımı ile kendisine bağlı Türkmenlerin Anadolu'dan getirilip Dobruca'ya yerleşmelerini sağlar. Sarı Saltık'ın Balkanlardaki tarihi rolü de böylece başlar.⁷ Baba Saltuk'un Türkmenleri, Baba Dağı bölgesine yerleşmişlerdir. Bu Türkmen grubu, Keykâvus'a bağlılıklarından dolayı Keykâvus/ Gagavuz adını almışlardır.⁸

Sarı Saltuk, Cem Sultan'ın maiyetinde bulunan Ebu'l Hayr-ı Rûmî⁹ tarafından derlenen Saltuk-nâme'de baba tarafından Hüseyinî (seyyid), anne tarafından da Hasanî (şerif) olarak zikredilir ve soyu Hz. Ali ve Hz. Muhammed'e (SAV) dayandırılır.¹⁰ Ancak İbnü's-Serrâc, *Tuffâhu'l-Ervah'ta* Saltuk'un Seyyid olarak dünyaya gelmediğini ifade eder. Yine aynı eserde Saltuk'un Türkmen olduğu, Sarı lakabının kumral, sarışın oluşuyla alakalı olduğu zikredilir.¹¹ Mikail

---

⁵ Robert Dankoff-Seyit Ali Kahraman-Yücel Dağlı, *Evliya Çelebi Seyahatnamesi* (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2006)353.; Fuad Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1976), 54-55.

⁶ Ocak, *Sarı Saltuk Popüler İslam'ın Balkanlardaki Destani Öncüsü (XIII. Yüzyıl)*, 36-37.

⁷ Ocak, *Sarı Saltuk Popüler İslam'ın Balkanlardaki Destani Öncüsü (XIII. Yüzyıl)*, 16-33.

⁸ Halil İnalçık-Günsel Renda, "Osmanlı Tarihinde Dönemler Devlet-Toplum-Ekonomi" *Osmanlı Uygarlığı*. (Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2004), I. Cilt, 33-34.

⁹ Halûk Şükür Akalın, "Ebulhayr Rûmî", *İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: İsam Yayınları, 1994), 360-362.

¹⁰ Yalçın Çakmak, *Tunceli Hozat Bölgesinde Sarı Saltuk Ocağı ve Bektâşîlik (Tarih-İnanç ve Doktrin-Ritüel)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, 2012)., 10-11.; Kemal Yüce, *Saltuk-nâme'de Tarihi, Dini ve Efsanevi Unsurlar* (Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1987)., 125.

¹¹ M. Saffet Sarıkaya-M. Necmeddin Bardakçı-Nejdet Gürkan, "İbnü's-Serrâc'a Göre Sarı Saltuk", *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, 2013, 75-110.

Bayram da İbnü's-Serrâc'ın eserinde Baba Saltuk ve dini tasavvufi zümreler hakkında önemli bilgiler verdiğiinden söz eder.¹²

Saltuknâme'de Sarı Saltuk "Hızır, Server, Şerif Saltık, Server Saltık, Saltık Gazi..." gibi adlarla anılır.¹³ İbnü's Serrâc'a göre 70 yaşlarında 697'de (1297), Saltuk-nâme'ye göre ise "toksan tokuz yıl ömr sürdü"kten sonra vefat etmiştir.¹⁴

Sarı Saltuk'un Battal Gazi ve Danişmend Gazi destanlarıyla karışan menkıbevi hayatında alp-eren olmak mühim bir yer tutar. Âşık Paşa'nın Garip-nâmesinde bahadırların "dokuz nesney" ile mal ve mülklerini koruduklarını ve ehl-i Hak olanların dahi "dokuz nesney" ile din düşmanları ve şeytan bölükleri ile savaştıkları anlatılır.¹⁵

Alp olabilmek için ilk şart muhkem bir yürekdir. Yani sağlam bir yüreği ve cesareti olmalıdır. İkinci şart güçlü, kuvvetli olmasıdır. Üçüncü şart gayretli olması, etrafını görüp gözetmesidir. Dördüncü olarak alpin bir atı olmalıdır. Hz. Hamza'nın Aşkar'ı, Hz. Ali'nin Döldül'ü, İran hükümdarı Rüstem'in Rahş adlı atları vardır. Beşinci şart alpin zırhı olmasıdır. Altıncı olarak ok ve yay olmalı, yedinci şartta da kılıcı olmalıdır. Sekizinci şart alpin süngüsünün olmasıdır. Alplık için dokuzuncu şart arkadaş, yoldaştır. Düşman bu dokuz şeyle yenilir.¹⁶ Alp olmanın din içindeki şartları da şöyledir: İlk olarak o kişi vilâyet sahibi olmalıdır.

"Bu vilâyet degdise kankı kula / Din içinde ol gerek kim alp ola"

İkincisi riyazet sahibi olmaktır, yani nefesine hâkim olup nefisini yenebilmektir. Üçüncüsü kifayettir; kifâyet, mücahede önemli şartlardan biridir. Dördüncü şart aşktır. Beşincisi tevekkül, altıncısı şeriattır. Yedinci şart ilimdir. Sekizincisi himmet, manevi yardımdır. Dokuzuncu şart dosttur, arkadaşdır.

"Her nebi kim geldi mülke dutdı yâr / Her Velî bir yârı kıldı ihtiyâr

Yâr-ıladur yol erinün revnakı / Yâr-ıla buldı bulanlar ol Hak'ı

Yâ kişi dünyâ içinde er gerek / Yâ din içre hâkim ü server gerek"¹⁷

Sarı Saltuk, *Saltuknâme*'de yer alan menkıbelerde anlatıldığına göre alplık alameti olan at ve silahlara rüyasında gördüğü Battal Gazi'nin işaret ettiği mağarada kavuşur. Rüyada işaret edilen mağarada Battal Gazi'nin atı Aşkar'ı, Hz. Hamza'nın savaş aletlerini, elbiselerini ve Zohhak'ın kılıcını bulur, bu şekilde olağanüstü güce kavuşur.¹⁸ Ayrıca Sarı Saltuk'un Ahmed Yesevî ya da Hızır tarafından verilen hurma ağacından yapılmış tahta bir kılıcı vardır ki bu kılıç,

¹² Mikail Bayram, "Türkiye Selçukluları Tarihi Hakkında Yeni Bir Kaynak", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 12 (2002): 49-53.

¹³ Necati Demir, "Tarihi, Kültürel ve Destani Bir Kaynak Olarak Saltıkname", *Balkanlara Gidişinin 750. Yılında Uluslararası Sarı Saltuk Gazi Sempozyumu* (06-10 Kasım 2013 Köstence- Romanya Bildiriler, Edirne: Trakya Üniversitesi Yayınları:156, Balkan Araştırma Enstitüsü Yayını:4, 2014), 155-174.

¹⁴ Sarıkaya-Bardakçı- Gürkan, "İbnü's-Serrâc'a Göre Sarı Saltuk", 82.

¹⁵ Kemal Yavuz, *Âşık Paşa Garrip-nâme* (İstanbul: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, 2000), 563-577.

¹⁶ Yavuz, *Âşık Paşa Garrip-nâme*, 563-577.

¹⁷ Yavuz, *Âşık Paşa Garrip-nâme*, 563-577.

¹⁸ Yüce, *Saltuk-nâme'de Tarihi, Dini ve Efsanevi Unsurlar*, 128.

Peygamberin kılıcıdır; bazen de Hz. Ali'nin atına biner¹⁹. Yakın gaza arkadaşları vardır; Köle Yusuf, İlyas Rûmi, Kemal Ata, Kara Davut...²⁰ Bir başka menkıbede silahlarının Hacı Bektaş tarafından verildiği anlatılır:

“Ona bir yay, yedi ok verdi; dahi bir ağaç kılıç kuşattı ve bir seccade verdi; dahi Ulu Abdal’i, Kiçi Abdal’i yoldaş koştı. Saltuk padişah, Hünkâr ululuğundan ayrıldıktan sonra Sinop’un üstünde Kara Deniz kenarında Harmankaya’ya vardı. Seccadesini deniz yüzüne saldı; sağına Ulu Abdal’i, soluna Kiçi Abdal’i aldı. Seccade doğru Gürcistan’dan yana gitti... Onlar Müslüman oldular.... Yine deniz kenarına gelip seccadeye bindiler, Rumeli yanına gittiler..... Ol kalede yedi başlı ejderha vardı, yedi ok ile yedi başını vurdu. Ejderha kuyruğu ile Saru’yu sardı... Tahta kılıcı vurdu ejderhayı öldürdü. Susamıştı eli ile toprağı kazup bir değirmen döndürecek su çıkarttı. Bunu gören halk Müslüman oldu”²¹ denir.

Sarı Saltuk çok iri yarıdır, yüzü nurludur, elinde kargısı, yanında iki aslanla heybetle yürür.²²

XIII. yüzyılda, Osmanlılar Avrupa’ya gelmeden önce Sarı Saltuk Balkanlarda bulunmaktadır. Sinop’tan gelen Sarı Saltuk, efsanevi bir biçimde yarımadanın İslamlaştırılmasının ve gazanın sembolü olmuştur.²³ Bütün bunları yaparken de zalimin karşısında, mazlumun yanında durmuştur.

Sarı Saltuk adı etrafında pek çok menkıbe gelişmiştir. O, düşmanlarla, cinlerle, cadılarla savaşır, 12 ya da 72 dil bilir. Anadolu, Balkanlar, Afrika, Asya, Avrupa’ya uzanan bir coğrafyaya Tanrı’nın adaletini götürür.²⁴ İbn Battûta, *Seyahatnamesi*’nde Deşt-i Kıpçak’ta Türklerin yaşadıkları toprakların sonu olan Baba Saltuk adıyla bilinen bir kasabaya geldiklerinden söz eder.²⁵ Sarı Saltuk’un etkisi bıraktığı derin izlerle, çok geniş bir coğrafyada, bugün de sürmektedir.²⁶

Sarı Saltuk, 697 (1297-98) civarında vefat ettikten sonra 7 ya da 12 yerde türbe ve makamları oluşur. Bunlardan biri de Mostar’da bulunan Blagaj - Alperenler Tekkesidir.

2. BLAGAY - ALPERENLER TEKKESİ

Mostar, Bosna-Hersek’in başşehri Saraybosna’nın 162 km. güneybatısında deniz seviyesinden 59 m. yükseklikte, Hersek bölgesinin merkezi olan bir şehirdir.²⁷ Blagaj da Mostar’a yaklaşık 15 km mesafede küçük bir yerleşim yeridir (Resim 1-2). Alperenler Tekkesi; Blagaj’da,

---

¹⁹ Yüce, *Saltuk-nâme’de Tarihi, Dini ve Efsanevi Unsurlar*, 273; Töret, “Manisa’daki Sarı Saltuk Türbesi Etrafındaki İnanış ve Uygulamalar”, 59.

²⁰ Demir, “Tarihi, Kültürel ve Destani Bir Kaynak Olarak Saltıkname”, 162.

²¹ Yusuf Ziya Yörükân, *Anadolu’da Aleviler ve Tahtacılar* (Ankara: T.C.Kültür Bakanlığı Yayınları/2104, 1998), 474-475.

²² Yüce, *Saltuk-nâme’de Tarihi, Dini ve Efsanevi Unsurlar*, 201.

²³ Nathalie-Popoviç Clayer-Ahmet Yaşar Ocak, “Osmanlı Döneminde Balkanlardaki Tarikatlar”, *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf ve Sufiler* (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2014), 301-321.

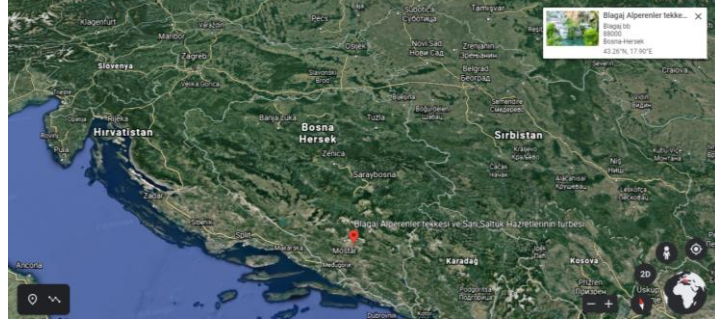
²⁴ Demir, “Tarihi, Kültürel ve Destani Bir Kaynak Olarak Saltıkname”, 164.

²⁵ A. Sait Aykut, *İbn Battuta Seyahatnamesi* (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2000), 498.

²⁶ Ahmet T. Karamustafa-Ahmet Yaşar Ocak, “Yesevilik, Melâmetilik, Kalenderîlik, Vefâ’îlik ve Anadolu Tasavvufunun Kökenleri Sorunu”, *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf ve Sufiler* (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2014), 67-93.

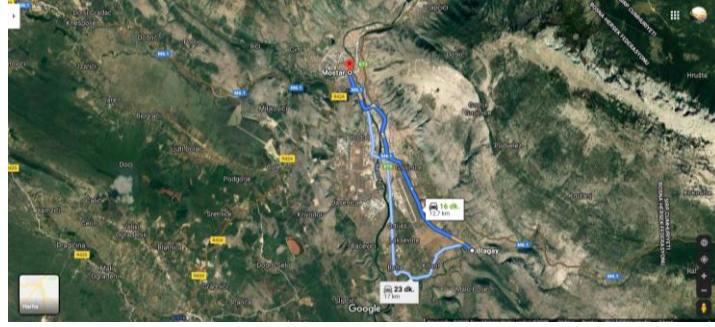
²⁷ Muhammed Aruçi, “Mostar”, *TDV İslam Ansiklopedisi* (TDV, 2005).

Buna nehrinin bir mağaradan çıkan kaynağının dibinde, kayalarla iç içe bir alana kurulmuştur (Resim 3).

Resim 1: Bosna-Hersek, Mostar-Blagay

Kaynak: Google Earth²⁸

Resim 2: Mostar-Blagay Mesafesi Kaynak: Google Map²⁹

Resim 3: Blagay Alperenler Tekkesi

Kaynak: Google Earth³⁰

²⁸ Google Earth, “Bosna-Hersek, Mostar-Blagay” (Google), erişim: 27 Ağustos 2020, https://earth.google.com/web/search/blagaj+alperenler+tekkesi/@44.15157691,18.08526835,591.9990705a,641076.09906167d,35y,12.70787849h,26.72158087t,-0r/data=CosBGmESWwolMHgxMzRiNjdhMGQ5YzdiYWYxOjB4NGQ4YjRjNDZDcwMzQxYxMh5YUq66BFQCFZrm1A0ucxQCogTW9zdGFyLWJsYWdheSBhbHBlcmVubGVyIHRla2tlc2kYASABliYKJAnzy2c6U9RPQBFX_e8d1AAAtQBld-afpxRNPQCF8wCVKDHAaQA.

²⁹ Google Map, “Blagay Sarı Saltuk Alperenler Tekkesi” (Google), erişim: 27 Ağustos 2020, <https://www.google.com/maps/place/Blagaj+Alperenler+tekkesi+ve+Sari+Saltuk+Hazretlerinin+turbesi/@43.2644465,17.9061819,28332m/data=!3m1!1e3!4m5!3m4!1s0x134b67a0d9c7baf1:0x4d8b4c403d70341c!8m2!3d43.2571767!4d17.9032326>.

³⁰ Google Earth, “Mostar Blagay Alperenler Tekkesi” (Google, t.y.), https://earth.google.com/web/search/Mostar-blagaj+alperenler+tekkesi/@43.2571767,17.9032326,110.16630623a,744.3994975d,35y,0h,45t,0r/data=CosBGmESWwolMHgxMzRiNjdhMGQ5YzdiYWYxOjB4NGQ4YjRjNDZDcwMzQxYxMh5YUq66BFQCFZrm1A0ucxQCogTW9zdGFyLWJsYWdheSBhbHBlcmVubGVyIHRla2tlc2kYAYABliYKJAnzy2c6U9RPQBFX_e8d1AAAtQBld-afpxRNPQCF8wCVKDHAaQA. (Erişim Tarihi)

Tekkenin kuruluşu ile ilgili olarak Mostar'da anlatılan bir menkıbe vardır. Mostar nehrindeki bir ejderhaya her yıl bir kız kurban verilmektedir. Sarı Saltuk'un 40 yoldaşı ile Mostar'a geldiği sene, ejderhaya kurban edilme sırası kralın kızına gelmiştir, Sarı Saltuk ejderhayı öldürerek kızı kurtarır. Kral Sarı Saltuk'a üç ihsanda bulunur: 1. Sana kızımı vereyim. 2. Ağırlığınca altın vereyim. 3. Gözünün gördüğü kadar toprak vereyim. Sarı Saltuk bunları kabul etmez, "Vereceksen şu kayanın altındaki yeri ver." der ve Buna nehrinin kaynağında yer alan bugünkü alana tekkesini kurar.³¹

Halk arasında anlatılan menkıbe bu şekilde olsa da tekke girişinde verilen broşürde tekkenin Bogomiller zamanında yapılmış olan bir tapınak kalıntısı üzerine Geç Antik dönemde inşa edildiği yazmaktadır. Buna nehrinin sağ yakasına kurulan tekke adeta kayalarla iç içedir. Üzerinde bulunan 240 m. uzunluğundaki kayalık alandan düşen kayalar nedeniyle 1716, 1871, 1923, 1949, 1951, 1972 ve 2011 yıllarında onarımlar geçirdiği, son restorasyon çalışmasının da 2013 yılında yapıldığı broşürde belirtilmektedir.³²

Tekkenin girişinde yer alan, tekkenin planı ve restorasyonu hakkında bilgi veren tabelada (Resim 4); "*Blagaj'daki Tekke, Doğal ve Mimari Bir Bütün. Ulusal abide tekke, türbe, misafirhane kalıntıları, Ali Paşa Rizvanbegovic mescidi kalıntıları, Buna nehrindeki değirmenler ve nehrin kaynağının doğal çevresi, mağaralar ve falezlerden oluşmaktadır. Buna nehri kaynağındaki ilk zaviye Bektaşî geleneğine mensup dervişler tarafından 1470 civarında inşa edilmiştir. Zaviye mütevazı bir boyuttaydı ve 15. yüzyılın sonlarına doğru taş plaka çatılı yeni bir taş bina, eskisinin yerine inşa edilmiştir. Ahırlar, ambarlar, bir değirmen, bir demirci ocağı ve basma değirmeni eklenmiştir. 18. yüzyılda tekke Halvetiye geleneğine mensup olanların toplanma yeri olmuştu. Bugün hayatta kalanın hepsi tekke, misafirhanesinin oturmaya elverişli binası ve ahşap tabutlarla göze çarpan Şeyh Âşık Paşa ve Sarı Saltuk'a ait kabirlerdir. Doğa, ritüelin bir parçasını şekillendirdiği için Blagaj tekkesinin yamaçları ve su inanç bütünlüğünün ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır. 1952'de Sufi tarikatları yasaklanana kadar tekkenin etrafında balıkçılık yapmaya ve kartal ya da yamaçlardaki başka vahşi yaşam hayvanlarını avlamaya izin verilmiyordu. Ulusal abide, uygun planlama olmadan inşa edilen yeni binalar nedeniyle risk altındadır.*"³³ yazmaktadır.

Tekkede yer alan mermer bir kitabede ise (Resim 5), 15. yy. başlarında Alperenler (dervişler) tarafından; "Yaratılanı Yaratandan ötürü sevmek" idealiyle kurulan tekke; tarihinde Kâdiri, Rufâi, Halveti ve Nakşibendi tarikatlarına ev sahipliği yapmış ve hâlen de devam etmektedir. Türbe (Sarı Saltuk ve Şeyh Açıkbaş), ibadet odaları, misafirhane, mutfak, hamamlık, iç avlu ve abdesthane bölümlerinden oluşmaktadır."³⁴ yazmaktadır.

---

³¹ Yunus Dilber, Sarı Saltuk Blagaj Tekkesi, Mostar Yunus Emre Enstitüsü Müdürü (Sözlü görüşme), 2017.; Senad Hasanagiç, Sarı Saltuk Blagaj Tekkesi, Mostar, Yazılı Görüşme, 2018.; Alija Dilberovic, Sarı Saltuk Blagaj Tekkesi, Mostar, Yazılı Görüşme, 2018.

³² The Islamic Community of Mostar The Islamic Community of Mostar, "Blagaj Tekkesi" (The Islamic Community of Mostar, 2017).

³³ Sarı Saltuk Blagaj Tekkesi, Plan ve Restorasyon Tabelası.

³⁴ Sarı Saltuk Blagaj Tekkesi, Mermer Kitabı.

Resim 4: Plan ve Restorasyon Tabelası
(Eylül 2017, Blagay-Mostar)

Resim 5: Mermer Kitabe
(Eylül 2017, Blagay-Mostar)

Tekkenin üst katında Divanhane, Reyyan, Firdevs, Ravza ve Zikir odaları, alt katta da ibadet odaları, mutfak, hamamlık ve türbe yer almaktadır (Resim 6).

Resim 6: Reyyan, Firdevs, Ravza, Zikir, Divanhane ve Hamamlık Odaları (Eylül 2017, Blagay-Mostar)

Tekke girişinde bilet satılan bir kulübe bulunmaktadır (Resim 7). Mostarlıların söylediğine göre üç yıl öncesine kadar giriş ücretsizken üç yıldır ziyaretçilerden, Bosnalılardan 1€, yabancıardan 3€ olmak üzere ücret alınmaktadır. Aynı gün içindeki mükerrer girişler dâhil, her girişten ayrı ücret talep edilmektedir. Tekke avlusunda bulunan büfeden çay, kahve ve yiyecek temin etmek mümkün olmaktadır (Resim 8-9).

Resim 7: Tekke Girişi
(Eylül 2017, Blagay-Mostar)

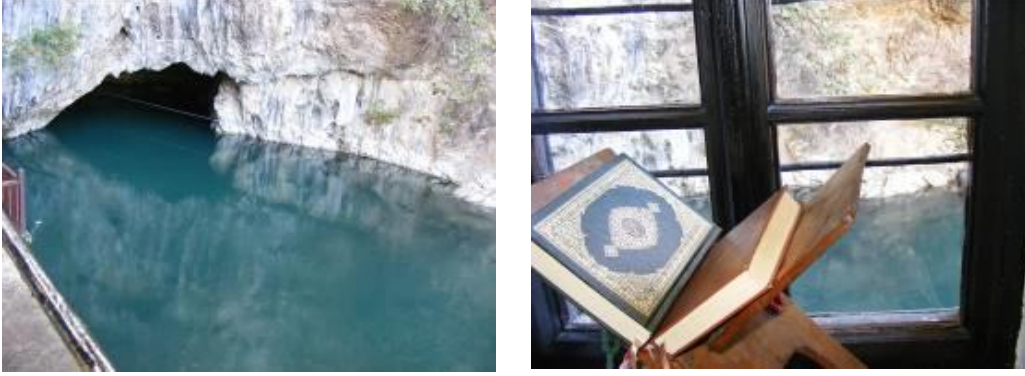
Resim 8: Tekke Avlusu
(Eylül 2017, Blagay-Mostar)

Resim 9: Blagay Tekkesi Avlusu
(Eylül 2017, Blagay-Mostar)

Blagay-Alperenler Tekkesi broşüründe yazılanlara göre, tekkenin, kaynağının hemen dibine kurulduğu Buna nehri (Resim 10), saniyede asgari 3,7 metreküp, azami 320 metreküp su

debisine sahiptir. Avrupa'nın içilebilen en büyük doğal kaynak suyu olduğu düşünülmektedir. 9 km uzunluğunda olan nehir, üzerinde meşhur Mostar köprüsünün yer aldığı Neretva nehrine dökülmektedir³⁵.

Resim 10: Buna Nehri Kaynağı ve Tekke Penceresinden Görünen Buna Nehri (Eylül 2017, Blagaj-Mostar)

Tekke içinde yer alan Sarı Saltuk türbesinde Sarı Saltuk'la birlikte yatan diğer zat için Sarı Saltuk'un bir kerameti anlatılır: “Benden sonra Buna nehri bana benzer birine yol verecektir ve onun kafası saçsız olacaktır.” Sandukası Sarı Saltuk'un yanında yer alan zat, tekkede yer alan mermer kitabede “Açık Başı”, onarım tabelasında ise “Âşık Paşa” olarak anılmakta (Resim 11), türbe yanında yer alan levhada da “A ık Paşa” ibaresi yer almakta (Resim 11), aradaki harf özellikle silinmiş görünmektedir. Bu durumda zatın kimliği konusunda görüş birliği olmadığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte yerel halk arasında, orada yatan zatın tekkeden dışarıya çıkarken başı açık (türbansız, destarsız) olarak çıktığı için “Açık başı” olarak anıldığı ve kendisinin Sarı Saltuk'un müridi olduğu söylenmektedir.³⁶

Evliya Çelebi'ye göre Hacı Bektaş-ı Velî'den himmet alan³⁷ Sarı Saltuk'la Bektâşî geleneğine göre şekillenen tekkede sonraları Kâdirî, Halvetî, Rufâî, Nakşibendi tarikat geleneklerinin de sürdürüldüğü (Resim 9), günümüzde ise “Derviş Mevlidi” denilen, her yıl mayıs ayının ikinci cumartesi günü gelenek hâle gelmiş olan zikir halkalarıyla, dünyanın her yerinden, muhtelif tarikatlardan zâkirlerin katılımıyla, daha geniş tasavvufî çevrelere ulaşıldığı görülmektedir.

---

³⁵ The Islamic Community of Mostar, “Blagay Tekkesi”. 2017.

³⁶ Hasanagiç, Sarı Saltuk Blagay Tekkesi.

³⁷ Dankoff-Kahraman-Dağlı, *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, 353; Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, 54-55.

Resim 11: Türbe ve Türbe Kapısı Yanındaki Açıklama Levhası (Eylül 2017, Blagay-Mostar)

II. Dünya Savaşından önce Blagay'da tasavvufa olan ilginin tamamen kaybolduğu, zikir geleneğinin sadece birkaç kişi tarafından devam ettirildiği, son Bosna Savaşından sonra ise zikre olan ilginin tekrar arttığı Blagay Tekkesi broşüründe belirtilmektedir.

Blagay Tekkesi broşüründe, Tekke'nin, son şeyhi Seydo Sehoviç'in ölümüne (1925) kadar aktif olarak faaliyetlerine devam ettiği, II. Dünya Savaşından sonra Bosna- Hersek'teki tüm tekke faaliyetleri ve dervişlerin çalışmalarının devlet tarafından yasaklanmasından sonra 70'li yıllara kadar tekkenin Bosna-Hersek Ulusal Müzesi tarafından yönetildiği, o tarihten 1974'e kadar resmî yöneticisinin bulunmadığı, 1974'ten itibaren ise İslâm Birliği'nin, dönemin hükümetinin izni olmaksızın tekkeyi kullandığı ve yok olmaktan kurtarmak amacıyla kendi yönetimine aldığı, bilgileri yer almaktadır.³⁸

Hâlen her pazar ve perşembe günü zikre ev sahipliği yapan Blagay tekkesinde yılda bir defa da mayıs ayının ikinci cumartesi günü başlayan ve dünyanın muhtelif yerlerinden gelen zâkirlerce yatsı namazından sonra başlayıp sabah namazına kadar kesintisiz devam ettirilen zikir halkaları oluşturulmaktadır.³⁹

³⁸ The Islamic Community of Mostar, "Blagay Tekkesi". 2017.

³⁹ Dilber, Sarı Saltuk Blagay Tekkesi.

Resim 12: Zikirhanede Bulunan Tarikatlar Silsilesi (Eylül 2017, Blagay-Mostar)

1952'ye kadar tekke etrafında balıkçılığa, avlanmaya izin verilmezken bugün Buna nehrinin tekke civarındaki her iki yakası balıkçı lokantaları ile deyim yerindeyse işgal edilmiş durumdadır. Tekkeye giden yol üzeri hediyelik eşya satış yerleri ve nehir kıyıları lokantalarla dolmuştur. Tekke, bu tarz dini alanların pek çoğunda olduğu gibi giderek ticari amaçlı turistik bir alana dönüşmüş görünmektedir (Resim 13, 14, 15).

Resim 13: Blagaj Tekkesi Çevresi (Eylül 2017, Blagay-Mostar)

Resim 14: Blagaj Tekkesi Çevresi (Eylül 2017, Blagay-Mostar)

Resim 15: Blagay Tekkesi Çevresi (Eylül 2017, Blagay-Mostar)

3. TEKKE-İNSAN-İNANÇ

Tekke, TDK sözlüğünde “tarikattan olanların barındıkları, ibadet ve tören yaptıkları yer, dergâh” olarak tanımlanır.⁴⁰ Kubbealtı Lügatinde ise “Bir tarikata mensup dervişlerin zikir ve ibadet ettikleri ve içinde tarikatın gerektirdiği şekilde yaşadıkları yer, dergâh”, ikinci bir anlam olarak da “Belli meslek veya nitelikteki kimselerin toplandığı yer” şeklinde tanımlanır.⁴¹ Tekke, görünürde bir bina olsa da anlaşılana ki orayı dergâh yapan insan ve onun inancıdır.

İnsan her şeyi beş duyu organı ile algılar. Görme, işitme, tatma, koklama ve dokunma. İnsanın sonsuzluğu bilen ruhu ile beş duyu organı ile sınırlı olan bedeni arasındaki senkronizasyonu sağlamada “tekke” kavramı etkili olmuştur. İnsanoğlu gördüğü bir alanda, dokunduğu bir mekânda, işittiği dua ve zikirlerle, güzel kokular arasında manevi lezzetleri tadıyor olsa gerek. Soyut bir inanç, somut bir algılama alanında ruh, zihin ve beden ayrılığından vahdetin birliğine geçer tekkede. Bu, başlangıçta tekkelerin kuruluş sürecinde, insanların bir arada bulunup tasavvufi eğitimleri ve uygulamaları yapacakları bir mekâna duydukları ihtiyaçtan doğmuş olsa da bugün hangi ihtiyaçla insanlar tekkelerin kapısından girmektedir?

Mostar'da hâlen Sarı Saltuk'un velâyet ve kerametlerinin devam ettiğine inanılmaktadır. Anlatılanlara göre, “Birinci Dünya Savaşı'nda Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Blagaylıları savaşmak üzere uzak bölgelere gönderdi. Ancak, halk Tekke'ye ve dervişlere güzel davrandığı ve onları sevdiği için herkes evine geri döndü, hiçbir Blagaylı canını kaybetmedi. İkinci Dünya Savaşı geldi, halkın Tekke'ye ve dervişlere karşı sevgisi biraz azalmıştı, bunun için bu savaşta 2-3 kişi canını kaybetti. Bundan sonra komünist-ateist dönemde halk Tekke'yi ve dervişleri hor görmeye başlamıştı, bunun için Bosna Hersek'teki son 1992-1995 savaşında Blagay'a her çeşit bombalar “yağmur gibi” düştü, birçok kişi kurban oldu. Ancak, Tekke'ye hiçbir bomba isabet etmedi.” inanışları yaygındır.⁴²

⁴⁰ “Tekke”, *Türkçe Sözlük* (Ankara: Türk Dil Kurumu, 2005).

⁴¹ İlhan Ayverdi, “Tekke”, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük* (İstanbul: Kubbealtı, 2005).

⁴² Hasanagiç, Sarı Saltuk Blagay Tekkesi.

Bosna savaşı esnasında Mostar'da İspanyol barış gücü askerleri arasında Blagay Tekkesinin manevi havasından etkilenerek Müslüman olanların bulunduğu da anlatılmaktadır.⁴³

Bugün halen insanlar darda kaldığında dua etmek için Sarı Saltuk Blagay Alperenler Tekkesine gitmektedir. Aynı şekilde Ahmed Yesevi dergâhına, Hacı Bektaş-ı Veli dergâhına, Mevlânâ'ya, Yunus Emre'ye gitmeye devam edilmektedir. Araya giren yüzlerce yıl insanların tekkeler etrafında geliştirdikleri inancı zayıflatmak bir yana güçlendirmiş gibidir. Sadece Hak dostu insanların isimleriyle anılan tekkeler değil, “tekke” olarak değerlendirilen, Hz. Ali ya da Hz. Hızır'la bağdaştırılan bazı mekânlar, ağaçlar⁴⁴ da insanlar için müstesna dua alanları olarak görülmektedir.

Bu durumda bahsi geçen mekânların kutsallıkla ilişkilendirilen bir yanları olmalıdır. Bu ilişki, insanda yol bulur kendine. Bu nedenle İlahi kelimeler kul ve resul olanın ağzından ulaşır başka insanlara. İnsanlar belki de kul oluşlarının bilincini tekkelerde daha kolay fark etmekte, Yaratan'ın sonsuz, sınırsız gücünü daha derinden hissetmektedir. Sürekli dua ve zikirle o mekânlarda etkileyici bir atmosfer oluşmaktadır. Oralarda edilen duaların dilden kalbe ulaşan mesafesi sıfırlanmakta, insan beş duyu ile algıladığı beden sınırlarının ötesine geçmekte, ruhun saflığıyla Yaratan'a yönelmektedir.

Bugün her milletten, her dinden insanın ziyaret ettiği, derviş mevlidi günlerinde binlerce derviş ve ziyaretçinin akınına uğrayan tekke “Yol bir, süre⁴⁵ bin bir.” düşüncesini hatırlara getirmektedir.⁴⁶

Sarı Saltuk'un Blagay tekkesinde dağ, su, insan ve inanç birleşmiş durumdadır. Sarı Saltuk, Blagay'da her yıl pek çok tarîkatın birlikte zikrine ev sahipliği yaparak gönülleri Allah aşkında birleştirmiş görünmektedir. Her milletten, her dinden insanın ziyareti ile Sarı Saltuk, Hz. Âdem'in çocuklarını hep birlikte yanında misafir etmektedir. Hakk'tan gelip Hakk'a gidilen yolda bir güzel konaklama yeridir Sarı Saltuk'un Blagay Tekkesi. Bazen kayalara tünemiş kartal duruşuyla, bazen suyun sesince seslenir; bazen Pir-i Türkistan Ahmet Yesevî'nin dilinden, bazen Hacı Bektaş'ın, bazen Yunus Emre'nin, bazen Mevlânâ'nın sözünden akar gönüllere... Kâmil insan olmanın şifreleri verilir:

“Yalan söyleme, gybet etme, kusurları örtmekte gece gibi ol, eline-diline-beline⁴⁷ sahip ol.”⁴⁸

Kapı, hep açıktır girmek isteyene. “Kapı” Ahmed Yesevi'den Hacı Bektaş-ı Veli'ye, Sarı Saltuk'tan Yunus Emre'ye dört kapı kırk makamla, umuda, dostluğa, sevgiye açılır:

“Gel, ne olursan ol, yine gel, yine gel... Bu kapı umutsuzluk kapısı değil...” (Mevlânâ)

---

⁴³ Dilber, Sarı Saltuk Blagay Tekkesi.

⁴⁴ Bkz. Asuman Şenel, “Türklerde Ağaç İnanışları: Burdur Yeşildağ (Gölde) Köyü ‘Tekkedeki Ardıç’ Örneği”, *Sempozyum Bildiri Tam Metinler Kitabı* (II. Uluslararası Türk Halklarının Felsefi Mirası Sempozyumu, Kırşehir: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, 2019).

⁴⁵ Sürek: yol süren, kâmil insan olma yolunda yürüten kişi (Doğan, 2018, sözlü görüşme).

⁴⁶ Hasan Doğan, Sarı Saltuk, Burdur 2 No'lu Sağlık Ocağı, Sözlü görüşme, 2018.

⁴⁷ Eline (E)-diline (D)-beline (B) sahip ol, “EDB” yani EDEP'li ol.” (Doğan, 2018, sözlü görüşme).

⁴⁸ Doğan, Sarı Saltuk.

“Ben gelmedim dava için / Benim işim sevi için / Dostun evi gönüllerdir / Gönüller yapmaya geldim” (Yunus Emre)

“Gelin tanış olalım / İşi kolay kılalım / Sevelim, sevilelim / Dünya kimseye kalmaz.” (Yunus Emre)

Resim 16: Sarı Saltuk Blagay Tekkesi (Eylül 2017, Blagay-Mostar)

SONUÇ

Sarı Saltuk kimdir? Bu sorunun kesin bir cevabı yoktur. Bir yanı tarihî gerçeklere, bir yanı menkıbelere dayanan bir gönül ereni, bir destan kahramanıdır Sarı Saltuk. Hakikat nerede bitip efsane nerede başlıyor ayırmak mümkün görünmemektedir. Bununla birlikte halkın gönlünde edindiği yere bakıldığında hâlâ umulan, yardıma koşacağına inanılan, yanına gidildiğinde müşküllerin çözüleceğine güvenilen bir yerdedir. Onu bu haliyle, insanları en azından tekkesi etrafında birleştiren, onlara “insan” hallerini hatırlatan, suyun coşkusu, inancın sükûnetiyle gönüllere seslenen yanıla kabullenmek en doğrusudur belki de.

Blagay-Alperenler Tekkesi Sarı Saltuk tarafından mı kurulmuştur? Yoksa ona atfedilen makamlardan biri midir? Bunun cevabını da kesin olarak vermek mümkün görünmese de makam olma ihtimali kuvvetlidir. Kaynaklarda tekkenin kuruluş tarihi olarak 15. yy. verilirken Sarı Saltuk'un 13. yy. da yaşadığı bilinmektedir. Aradaki 200 yıllık fark, kaynak kişilerce savaş yıllarında belgelerin yok olması ile izah edilmekte ve yerel halk arasında tekkenin Sarı Saltuk ve dervişleri tarafından kurulduğuna kesin olarak inanılmaktadır.

Blagay-Alperenler Tekkesine Sarı Saltuk Alperenler Tekkesi ya da Sarı Saltuk Blagay Tekkesi denmesi, tekkenin sadece yerleşim yerinin adıyla değil, Sarı Saltuk'un adıyla da anılması uygun olacaktır. Tekkeye, dolayısıyla Sarı Saltuk'a duyulan ve devam eden inanç bunu gerektirmektedir. Tekke çevresindeki, tekkenin burnunun dibine kadar sokulmuş olan ticari yapılaşmanın tekkenin manevi iklimini zedelemeyecek mesafeye çekilmesi, tekkeyi inanç ve ibadet maksadıyla ziyaret eden insanları rahatlatacaktır. Tekke üzerindeki kayalık alanın da tekkeye zarar vermeyecek koruma önlemleriyle ıslah edilmesi yerinde olacaktır.

İnsanoğlunun yeniden hatırlamaya ihtiyacı vardır; ilkelerini, etik değerlerini, bir kalbi ve bir ruhu olduğunu hatırlamaya ihtiyacı vardır. Bunları kolaylıkla hatırlayacağı mekânlar olarak

da tekkeleri gördüğü aşikârdır. İnsanoğlu, kul ve Yaratanı arasındaki bağlantıyı doğru kurduğunda dualarına cevap bulur, İnsanoğlunun yeniden hatırlamaya ihtiyacı vardır; düşmanlıktan dostluğa, kavgadan sevgiye geçişi hatırlamaya ihtiyacı vardır. Tam da bu nedenle savaşlardan, acı çekilen süreçlerden sonra tekkeye, dolayısıyla inanca olan ilgi artmakta, insanoğlu sınımlanacak yegâne limanın inanç olduğunu fark etmektedir. Özellikle bu süreçlerde inancın somutlaştığı, görünür hale geldiği tekkeler birer cazibe merkezi olmaya devam etmektedir.

Ahmet Yesevî'den Hacı Bektaş-ı Velî'ye; Sarı Saltuk'tan Yunus Emre'ye, Şems-i Tebrizi'den Mevlânâ'ya adları tek tek anılamayacak çoklukta gönül burçlarının alperenleri insanlığın “gel”mesini, “gör”mesini, “bil”mesini, “ol”masını beklemektedir. İnsanoğlu Hz. Âdem'den beri yollardadır. Bazen dışında bazen içinde yürür, bazen dışında bazen içinde arar insan, bazen kavgayla bazen sevgiyle arar... İnsanın doğumla başlayıp ölüme kadar sürecek olan yol serüveninde, Sarı Saltuk Blagaj Alperenler Tekkesi, diğer birçok tekke gibi insanları kendine çekmekte; yalnız olmadığını, başıboş bırakılmadığını, aslında her nefeste Yaratan'la bağlantıda olduğunu hatırlatmaya devam etmektedir.

KAYNAKÇA

- Akalın, Halûk Şükrü. “Ebulhayr Rûmi”. *İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: İsam Yayınları, 1994.
- Aruçi, Muhammed. “Mostar”. *TDV İslam Ansiklopedisi*. 30: 295-298. TDV, 2005.
- Aydın, Ali Rıza. “İnanma İhtiyacı ve Dîni Ritüellerin Psikolojik Değeri”. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* IX/3 (2009).
- Aykut, A. Sait. *İbn Battuta Seyahatnamesi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2000.
- Ayverdi, İlhan. “Tekke”. *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Kubbealtı, 2005.
- Bayram, Mikail. “Türkiye Selçukluları Tarihi Hakkında Yeni Bir Kaynak”. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. 12 (2002): 40-57.
- Clayer, Nathalie-Popoviç. “Osmanlı Döneminde Balkanlardaki Tarikatlar”. *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf ve Sufiler*. 301-321. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2014.
- Çakmak, Yalçın. *Tunceli Hozat Bölgesinde Sarı Saltuk Ocağı ve Bektâşilik (Tarih-İnanç ve Doktrin-Ritüel)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, 2012.
- Dankoff, Robert - Kahraman, Seyit Ali - Dağlı, Yücel. *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2006.
- Demir, Necati. “Tarihi, Kültürel ve Destani Bir Kaynak Olarak Saltıkname”. *Balkanlara Gidişinin 750. Yılında Uluslararası Sarı Saltuk Gazi Sempozyumu*. 155-174. Edirne: Trakya Üniversitesi Yayınları:156, Balkan Araştırma Enstitüsü Yayını:4, 2014.
- Dilber, Yunus. Sarı Saltuk Blagaj Tekkesi. Mostar Yunus Emre Enstitüsü Müdürü (Sözlü görüşme). 2017.
- Dilberovic, Alija. Sarı Saltuk Blagaj Tekkesi. Mostar, Yazılı Görüşme. 2018.
- Doğan, Hasan. Sarı Saltuk. Burdur 2 No'lu Sağlık Ocağı. Sözlü Görüşme, 2018.
- Earth, Google. “Bosna-Hersek, Mostar-Blagaj”. Google. Erişim: 27 Ağustos 2020. <https://earth.google.com/web/search/Mostar-blagaj+alperenler+tekkesi/@44.15157691,18.08526835,591.9990705a,641076.09906167d,35y,12.70787849h,26.72158087t,-0r/data>

- =CosBGmESWwolMHgxMzRiNjdhMGQ5YzdiYWYxOjB4NGQ4YjRjNDAzZDcwMzQxYxmH5YUq66BFQCFZrm1AOucxQCogTW9zdGFyLWJsYWdheSBhbHBlcmVubGVyIHRla2tlc2kYASABliYKJAnzy2c6U9RPQBFX_e8d1AAatQBld-afpxRNPQCF8wCVKDHAaQA.
- Earth, Google. "Mostar Blagay Alperenler Tekkesi". Google, Erişim: 27 Ağustos 2020. https://earth.google.com/web/search/Mostar-blagay-alperenler+tekkesi/@43.2571767,17.9032326,110.16630623a,744.3994975d,35y,0h,45t,0r/data=CosBGmESWwolMHgxMzRiNjdhMGQ5YzdiYWYxOjB4NGQ4YjRjNDAzZDcwMzQxYxmH5YUq66BFQCFZrm1AOucxQCogTW9zdGFyLWJsYWdheSBhbHBlcmVubGVyIHRla2tlc2kYASABliYKJAnzy2c6U9RPQBFX_e8d1AAatQBld-afpxRNPQCF8wCVKDHAaQA.
- Hasanagiç, Senad. Sarı Saltuk Blagay Tekkesi. Mostar, Yazılı Görüşme. 2018.
- İnalçık, Halil - Renda, Günsel. "Osmanlı Tarihinde Dönemler Devlet-Toplum-Ekonomi". *Osmanlı Uygurluğı*. 1. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2004.
- Karamustafa, Ahmet T. "Yesevilik, Melâmetilik, Kalenderîlik, Vefâ'îlik ve Anadolu Tasavvufunun Kökenleri Sorunu". *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf ve Sufiler*. 67-93. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2014.
- Köprülü, Fuad. *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1976.
- Map, Google. "Blagay Sarı Saltuk Alperenler Tekkesi". Google, Erişim: 27 Ağustos 2020. <https://www.google.com/maps/place/Blagaj+Alperenler+tekkesi+ve+Sari+Saltuk+Hazretlerinin+turbesi/@43.2644465,17.9061819,28332m/data=!3m1!1e3!4m5!3m4!1s0x134b67a0d9c7baf1:0x4d8b4c403d70341c!8m2!3d43.2571767!4d17.9032326>.
- Ocak, Ahmet Yaşar. *Sarı Saltuk Popüler İslam'ın Balkanlardaki Destani Öncüsü (XIII. Yüzyıl)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 2011.
- Sarıkaya, M. Saffet - Bardakçı, M. Necmeddin - Gürkan, Nejd. "İbnü's-Serrâc'a Göre Sarı Saltuk". *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*. 2013. 75-109.
- Şenel, Asuman. "Türklerde Ağaç İnanışları: Burdur Yeşildağ (Gölde) Köyü 'Tekkedeki Ardiç' Örneği". *Sempozyum Bildiri Tam Metinler Kitabı*. Kırşehir: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, 2019.
- "Tekke". *Türkçe Sözlük*. 1937. Ankara: Türk Dil Kurumu, 2005.
- The İslamic Community of Mostar, The İslamic Community of Mostar. "Blagay Tekkesi". The İslamic Community of Mostar, 2017.
- Töret, Aslı Büyükokutan. "Manisa'daki Sarı Saltuk Türbesi Etrafındaki İnanış ve Uygulamalar". *Balkanlara Gidişinin 750. Yılında Uluslararası Sarı Saltuk Gazi Sempozyumu*. Edirne: Trakya Üniversitesi Yayınları:156, Balkan Araştırma Enstitüsü Yayını:4, 2014.
- Yavuz, Kemal. *Âşık Paşa Garrip-nâme*. İstanbul: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, 2000.
- Yörükân, Yusuf Ziya. *Anadolu'da Aleviler ve Tahtacılar*. Ankara: T.C.Kültür Bakanlığı Yayınları/2104, 1998.
- Yüce, Kemal. *Saltuk-nâme'de Tarihi, Dini ve Efsanevi Unsurlar*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1987.